

Title :	จันทร์สมาน คุกร์สมาน - จากสมเด็จพระยา ถึง สมเด็จพระ
Author :	
Subject Heading 1 :	
Subject Heading 2 :	
Source :	เดลินิวส์ หน้า 3
Date :	วันจันทร์ ที่ 16 กรกฎาคม 2555

จันทร์สมาน
คุกร์สมาน
as.วิญญู เครือทอง
wis.k@hotmail.com

จาก ‘สมเด็จพระยา’ ถึง ‘สมเด็จพระยา’

“ฉลาดเป็นอัจฉริยะ ใจเย็นพูดจาได้ตบวงดงามอย่างน่าพิศวงกับ เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ บุญของฉันมาได้ลูกสะใภ้เช่นนี้ บุญของหลานที่มีแม่ที่เลิศ ไม่มีใครจะมาดูถูกได้ว่าเลวทราม ฉันพูดนี้ปลื้มใจด้วย เสรีใจด้วย จนน้ำตาไหล”

ใครคือฉัน ใครคือลูกสะใภ้ ใครคือหลาน?

ข้อความนี้สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าครุฑพระสุณิสา (สะใภ้) “ฉัน” จึงหมายถึงสมเด็จพระองค์นี้ “ลูกสะใภ้” หมายถึงสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ครั้งยังเป็นหม่อมสังวาลย์มหิดล ณ อยุธยา “หลาน” หมายถึงสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ครั้งที่ทั้งสามพระองค์ยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าข้อความนี้มีขึ้นในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2477 (เป็น พ.ศ. 2478 ตามปฏิทินปัจจุบัน)

สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า (แปลว่าย่า) เป็นพระอัครมเหสีในรัชพระบรมราชเทวีของรัชกาลที่ 5 พระองค์เป็นพระราชธิดาของรัชกาลที่ 4 แรกประสูติทรงพระนามว่าพระองค์เจ้าหญิงสว่างวัฒนา มีพระราชโอรสธิดา 8 พระองค์ พระองค์แรกคือสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ดันราชสกุลมหิดล บัดนี้คือสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก

สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า (แปลว่าย่า) ทรงเสกสมรสกับสตรีสามัญชน กำฟ้าบิดามารดาซึ่งมาอยู่ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เรื่องเช่นนี้เมื่อ 90 ปีมาแล้วเป็นเรื่องใหญ่ไม่ใช่เล่น เพราะทูลกระหม่อมมหิดลทรงเป็นเจ้านายสูงศักดิ์ พระรูปโฉมงดงามและทรงเป็นนักเรียนนอก เสกสมรสแล้วก็ทรงย้ายไปประทับในต่างประเทศ พระธิดาพระองค์แรกประสูติในอังกฤษ พระโอรสพระองค์ใหญ่ประสูติในเยอรมนี พระโอรสพระองค์เล็กประสูติในสหรัฐอเมริกา เรื่องนี้ต้องชื่นชมความมีพระทัยกว้างของสมเด็จพระพันวัสสาและความไม่ถือพระองค์ที่มีต่อพระสุณิสา ทั้งยังอุดหนุนส่งเสริมพระสุณิสาทุกทาง สมกับที่กล่าวกันว่าครอบครัวนี้เป็นครอบครัวประชาธิปไตย

เมื่อขึ้นแผ่นดินรัชกาลที่ 7 พระสถานะของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ อดุลยเดชสูงส่งยิ่งขึ้น เพราะจัดว่าทรงอยู่ในลำดับต้นแห่งการสืบราชสันตติวงศ์ตามกฏมณเฑียรบาลทีเดียว แต่ทั้งพระองค์เองและพระชายากลับวางพระองค์อย่างสมถะเรียบง่ายที่สุด ทูลกระหม่อมมหิดลทรงตรากตรำพระองค์ในการปฏิบัติหน้าที่ทางการศึกษา การสอนนักเรียนแพทย์ และการเป็นแพทย์ประจำบ้านโดยไม่ถือพระองค์ว่าทรงเป็น “สมเด็จพระเจ้าพี่” และไม่ทรงรังเกียจว่าคนไข้เป็นสามัญชนผู้ยากไร้และป่วยด้วยโรคร้ายแรง ซ้ำยังพระชายาคือหม่อมสังวาลย์นั้นก็รับหน้าที่อภิบาลบำรุงพระโอรสธิดาอย่างดียิ่งจนตราบถึงวาระที่ต้องตกเป็นหม้ายเมื่อพระสวามีทิวงคต

ต่อมาหม่อมสังวาลย์ก็ได้กราบทูลลาสมเด็จพระชนนีของพระสวามีซึ่งขณะนั้นทรงเฉลิมพระนามเป็นสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า (ย่า) ของรัชกาลที่ 6 และ 7 ขอนำพระโอรสธิดาไปประทับที่สวิดเซอร์แลนด์เพื่อรักษาพระสุขภาพของพระโอรสพระองค์ใหญ่โดยลำพัง และไม่ปรารถนาจะยุ่งเกี่ยวกับการเมืองอันยุ่งเหยิง โดยทุกพระองค์ทรงใช้ชีวิตอย่างสามัญชนด้วยความสงบสุขตามประสาราชสกุลมหิดล

ความเปลี่ยนแปลงใหญ่หลวงเกิดขึ้นแก่ครอบครัวมหิดลเมื่อรัชกาลที่ 7 ทรงสละราชสมบัติใน พ.ศ. 2477 และทรงสละพระราชอำนาจที่จะตั้งผู้ใดเป็นรัชทายาท ตามกฏมณเฑียรบาลแล้วลี้ภัยในลำดับแรกยอมตกทอดไปยังพระโอรสพระองค์ใหญ่ของสมเด็จพระเจ้าพี่นาง กรมหลวงสงขลานครินทร์ซึ่งประสูติจากพระชายาเอก (มีพระชายาคนเดียว) รัฐบาลได้ส่งเจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศเป็นผู้แทนไปเข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบทูลเชิญให้รับราชสมบัติ คอนนี้เองที่หม่อมสังวาลย์ได้แสดงความสามารถในการเจรจาตั้งที่สมเด็จพระพันวัสสา ทรงชมว่า “ฉลาดเป็นอัจฉริยะ ใจเย็นพูดจาได้ตบวงดงามอย่างน่าพิศวง” เพราะหม่อมสังวาลย์ได้เจรจาว่า

“จะขออยู่อย่างอินคอกนิต (ไม่เป็นทางการ) ให้ได้โอกาสเป็นเด็กธรรมดามากที่สุดที่จะทำได้... ถ้าจะมาบังคับให้อยู่หุรหุรกันอย่างเต็มที่จะไม่ได้เลยสำหรับเด็ก จะทำให้ลำบากและเด็กไม่เป็นสุขแล้วเห็นจะเป็นสิ่งไม่ได้ เพราะจะอยู่อย่างไม่หุรหุรแต่อย่างเรียบร้อย ก็ไม่ได้”

Subject Heading 1 :	
Subject Heading 2 :	
Source :	ไอลินวลส์ หน้า 3
Date :	วันจันทร์ ที่ 16 กรกฎาคม 2555

จาก 'สมเด็จพระยา' ถึง 'สมเด็จพระยา'

“ฉลาดเป็นอัจฉริยะ ใจเย็นพูดจาได้ดอบงคามาอย่างน่าพิศวงกับ เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ บุญของล้านมาได้ลูกสะใภ้เช่นนี้ บุญของหลานที่มีแม่ที่เลิศ ไม่มีใครจะมาดูถูกได้ว่าเลวทราม จันพูดนี้ปลื้มใจด้วย เศร้าใจด้วย จนน้ำตาไหล”

ใครคือฉัน ใครคือลูกสะใภ้ ใครคือหลาน?

ข้อความนี้สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าศรีสมเด็จสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ครั้นยังเป็นหม่อมสังวาลย์มหิดล ณ อยุธยา “หลาน” หมายถึงสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 8 และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ครั้นที่ทั้งสามพระองค์ยังทรงดำรงพระอิสริยยศเป็นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าข้อความนี้มีขึ้นในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2477 (เป็น พ.ศ. 2478 ตามปฏิทินปัจจุบัน)

สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า (แปลว่าย่า) เป็นพระอัครมเหสีในชั้นพระบรมราชเทวีของรัชกาลที่ 5 พระองค์เป็นพระราชธิดาของรัชกาลที่ 4 แรกประสูติทรงพระนามว่าพระองค์เจ้าหญิงสว่างวัฒนา มีพระราชโอรสธิดา 8 พระองค์ พระองค์แรกคือสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ต้นราชสกุลมหิดล บัดนี้คือสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอคือคุณหญิงทรงเสกสมรสกับสตรีสามัญชน กำฟ้าบิดามารดาซึ่งมาอยู่ในพระอุปถัมภ์ของสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เรื่องเช่นนี้เมื่อ 90 ปีมาแล้วเป็นเรื่องใหญ่ไม่ใช่เล่น เพราะทูลกระหม่อมมหิดลทรงเป็นเจ้านายสูงศักดิ์ พระรูปโฉมงดงามและทรงเป็นนักเรียนนอก เสกสมรสแล้วก็ทรงย้ายไปประทับในต่างประเทศ พระธิดาพระองค์แรกประสูติในอังกฤษ พระโอรสพระองค์ใหญ่ประสูติในเยอรมนี พระโอรสพระองค์เล็กประสูติในสหรัฐอเมริกา เรื่องนี้ต้องชื่นชมความมีพระทัยกว้างของสมเด็จพระพันวัสสาและความไม่ถือพระองค์ที่มีต่อพระสุณิสา ทั้งยังอุดหนุนส่งเสริมพระสุณิสิตทุกทาง สมกับที่กล่าวกันว่าครอบครัวนี้เป็นครอบครัวประชาธิปไตย

เมื่อขึ้นแผ่นดินรัชกาลที่ 7 พระสถานะของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอคือคุณหญิงสูงส่งยิ่งขึ้น เพราะจัดว่าทรงอยู่ในลำดับชั้นแห่งการสืบราชสันตติวงศ์ตามกฎมณเฑียรบาลที่เดียว แต่ทั้งพระองค์เองและพระราชชายกลับวางพระองค์อย่างสมถะเรียบง่ายที่สุด ทูลกระหม่อมมหิดลทรงคร่ำครวญพระองค์ในการปฏิบัติหน้าที่ทางการศึกษา การสอนนักเรียนแพทย์ และการเป็นแพทย์ประจำบ้านโดยไม่ถือพระองค์ว่าทรงเป็น “สมเด็จพระเจ้าพี่นาง” และไม่ทรงรังเกียจว่าคนไข้เป็นสามัญชนผู้ยากไร้และป่วยด้วยโรคร้ายแรง ซ้ำพระราชชายคือหม่อมสังวาลย์นั้นกรับหน้าทีอภิบาลบำรุงพระโอรสธิดาอย่างดียิ่งจนตราบถึงวาระที่ต้องตกเป็นหม้ายเมื่อพระสวามีทิวงคต

ต่อมาหม่อมสังวาลย์ก็ได้กราบทูลลาสมเด็จพระชนนีของพระสวามีซึ่งขณะนั้นทรงเฉลิมพระนามเป็นสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า (ป้า) ของรัชกาลที่ 6 และ 7 ขอนำพระโอรสธิดาไปประทับที่สวีเดน เซอร์แลนด์เพื่อรักษาพระสุขภาพของพระโอรสพระองค์ใหญ่โดยลำพัง และไม่ปรากฏว่าจะยุ่งเกี่ยวกับการเมืองอันยุ่งเหยิง โดยทุกพระองค์ทรงใช้ชีวิตอย่างสามัญชนด้วยความสงบสุขตามประสาราชสกุลมหิดล

ความเปลี่ยนแปลงใหญ่หลวงเกิดขึ้นแก่ครอบครัวมหิดลเมื่อรัชกาลที่ 7 ทรงสละราชสมบัติใน พ.ศ. 2477 และทรงสละพระราชอำนาจที่จะตั้งผู้ใดเป็นรัชทายาท ตามกฎมณเฑียรบาลแล้วสิทธิในลำดับแรกย่อมตกทอดไปยังพระโอรสพระองค์ใหญ่ของสมเด็จพระเจ้าพี่นาง กรมหลวงสงขลานครินทร์ซึ่งประสูติจากพระราชชายเอก (มีพระราชชายาคันเดียว) รัฐบาลได้ส่งเจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศเป็นผู้แทนไปเข้าเฝ้าฯ เพื่อกราบทูลเชิญให้รับราชสมบัติ ตอนนั้นเองที่หม่อมสังวาลย์ได้แสดงความสามารถในการเจรจาตั้งที่สมเด็จพระพันวัสสาฯ ทรงชมว่า “ฉลาดเป็นอัจฉริยะ ใจเย็นพูดจาได้ดอบงคามาอย่างน่าพิศวง” เพราะหม่อมสังวาลย์ได้เจรจาว่า

“จะขออยู่อย่างอินทกอนนิโต (ไม่เป็นทางการ) ให้ได้โอกาสเป็นเด็กธรรมดามากที่สุดที่จะทำได้...ถ้าจะมานั่งกับให้อยู่หุรหุรกันอย่างคิงเต็มทีซึ่งจะไม่ดีเลยสำหรับเด็ก จะทำให้ลำบากและเด็กไม่เป็นสุขแล้วเห็นจะเป็นคิงไม่ได้ เพราะจะอยู่อย่างไม่หุรหุรแต่อย่างเรียบร้อย ก็ไม่ได้ทำให้เสียชื่อเสียงหรือน่าเกลียดอะไร”

หม่อมสังวาลย์นั้นคือสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีซึ่งคนไทยสมัครใจออกพระนามด้วยความเคารพรักและผูกพันว่า “สมเด็จพระยา” ส่วนสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้านั้นทรงเป็น “สมเด็จพระยา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเรากันไทยก็ไม่มีเหตุจะไปออกพระนามเป็นอย่างอื่นนอกจากพระนามที่ได้สถาปนาไว้ว่าสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

กลับไปอ่านข้อความที่สมเด็จพระยาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตรัสถึงสมเด็จพระยาของชาวไทยอีกครั้งเกิดว่า “บุญของหลานที่มีแม่ที่เลิศ” แล้วจะรู้ซึ่งว่าเป็นคำชมอันยิ่งใหญ่ที่แม้วันเวลาจะผ่านไปล่วง 80 ปี แต่ไม่มีผิดเพี้ยนผ่อนคลาเลย กลับมีแต่จะทำให้คนรุ่นเราซึ่งได้ประจักษ์ด้วยตนเองในความเป็นเลิศของสมเด็จพระยา

ต้องยอมรับว่าจริงของสมเด็จพระพันวัสสาฯ ทุกประการ.